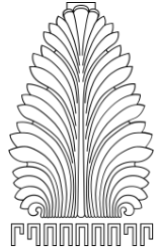

Suomen Arkkitehtiliitto SAFA
Hämeentie 19
00500 Helsinki

Juuan kunta/rakennusvalvonta
ympäristölautakunta

Suomen Arkkitehtiliiton asiantuntijalausunto purkulupa- Juuan kunnassa Ahmovaarassa sijaitsevalle Kolinportti kiinteistölle

Suomen Arkkitehtiliitto kiittää näkemyksen pyytämisestä Kolinportin purkuluvasta. Olemme tutustuneet aineistoon ja esitämme siitä alla olevan näkemyksemme.

Kolinportin merkitys

Kolinportti on valtakunnallisesti poikkeuksellinen ja ainutlaatuinen liikenneasema sekä arkkitehtonisen tyylinsä että toteuttamistapansa puolesta. Sen suunnittelusta järjestettiin kutsukilpailu, jonka voitti professori Juhani Katainen yhdessä Olavi Koposen kanssa. Koponen on palkittu myöhemmin arkkitehtuurin valtionpalkinnolla. Liikenneasemien suunnittelusta on harvinaista järjestää arkkitehtuurikilpailua, mutta Juuan kunnan silloiset päättäjät, kunnanjohtaja Ahti Puumalaisen luotsaamina, näkivät arkkitehtuurin merkityksen paikan identiteettiä luovana tekijänä. Hankkeen ambition taso on ollut korkealla. Kolinportti on arkkitehtuuriltaan aikakautensa merkittävimpiin kuuluva liikenneasema ja tärkeää matkailuarkkitehtuuria.

Vuonna 1992 valmistuneen postmodernistisen rakennuksen haluttiin erottuvat ja jäävän mieleen kolille tuleville tai ohi ajaville matkailijoille. Arkkitehtuuri on toiminut hyvin alkuperäisessä tarkoituksessaan huomion herättäjänä ja Kolinportti voisi säilyä vielä vuosikymmeniä lisäarvoa tuovana Ahmovaaran nähtävyytenä. Pohjois-Karjalassa ei ole liikaa modernin arkkitehtuurin hyviä esimerkkejä. Kolinportin purkaminen olisi virhe koko seutua ja sen elinvoimaisuutta ajatellen.

Kolinportti on arkkitehtonisesti arvokas rakennus, joka on kaikkea muuta kuin tavallinen. Raskaalta näyttävään vuolukiviseinään liittyy laiturimaisesti pitkä ja keveä bensakatos, jonka lävistää kohti taivasta nuolimaisesti nouseva sylinteri. Väreillä leikittelevä teräsarkkitehtuuri on vaikuttavaa myös sisätiloissa. Kolinportin arkkitehtonisesta arvosta kertoo sen esittely sekä suomalaisessa Arkkitehtilehdessä (1/1993) että korkeasti arvostetussa brittiläisessä The Architectural Review -julkaisussa (July 1993). Se on ainut juukalainen rakennus, joka on näin huomioitu. Molemmissa julkaisuissa se sai kansainvälistä näkyvyyttä ja erittäin kehuja ja ylistäviä arviointeja.

Kaavallinen tilanne ja Kolinportin asema alueen kehittämisessä

Kolinportti on määritelty Lieksan kaupungin ja Juuan kunnan Koli-Ahmovaara osayleiskaavassa (2022) rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaaksi rakennukseksi, jonka korjaus- ja muutostöissä rakennuksen historialliset ominaispiirteet on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan säilyttämään. Luvanvaraisista suunnitelmista ja toimenpiteistä on pyydetty museoviranomaisen lausunto.

Maakuntakaavassa (Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 vaihe 1, 2022) modernia rakennusperintöä edustava arvokohde on merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi, jonka ominaispiirteiden, identiteetin ja kulttuuriarvojen säilymistä on vaalittava.

Kolin matkailijamäärät ovat olleet viime vuosina nousussa, joten Ahmovaaran kylään kohdistuu rakentamispaineita. Juuan kunnassa laaditaan parhaillaan Ahmovaaran asemakaavaa, jonka luonnos on ollut nähtävillä kesällä 2024. Asemakaavaa tarvitaan matkailun ja elinkeinoelämän kehittämiseen erityisesti asumisen, liikenteen ja palveluiden kannalta. Asemakaavatyössä on tunnistettu Kolinportin rakennushistoriallinen arvo (sr-merkintä) ja sen pihapiirin merkittävyys taajamakuvaassa (skk-1-merkintä). Esitettyjen asiakirjojen pohjalta asemakaavalla suojelu ei aiheuttaisi ylimääräisiä kustannuksia verrattuna rakennuksen ylläpitoon ja korjauksiin.

Ahmovaaran asemakaavaluonnoksessa muut toiminnot nojaavat selkeästi Kolinporttiin ja sen palveluihin. Sen purkaminen ei tukisi alueen tulevaa kehittämistä vaan sen voi katsoa jopa haittaavan kaavoituksen (osayleiskaava ja asemakaavaluonnos) toteuttamista. Asemakaavaprosessin ollessa kesken, on mahdollista antaa alueelle rakennuskielto, jolloin rakennukselle ei voi myöntää purkamislupaa (MRL 53 §). Tällä tavalla saataisiin harkinta-aikaa lisää 2 vuotta ja vietyä asemakaavatyö loppuun.

Kolinportin korjausasteesta

Esitetyt korjauskustannukset on mitoitettu ajatuksella, että lähes kaikki uusitaan. Kolinporttia rakennettaessa pyrittiin korkeaan laatuun, mutta huonon ylläpidon takia korjausvelka on kasvanut. Rakennusta ei käsityksemme mukaan ole tarvetta rakentaa lähes kokonaan uudelleen. Julkisivujen metallikasetit ovat haalistuneet, mutta eivät vaadi uusimista. 1990-luvun ikkunoiden eristävyys on sitä luokkaa, ettei niitä vaihtamalla todennäköisesti saavuteta arvioituja hyötyjä sähkönkulutukseen. Perusmuurin vedeneristäminen ei ole aina tarpeen kellariptomassa rakennuksessa, mikäli maaperä ei sitä erityisesti edellytä. Valaistusjärjestelmän uusiminen energiatehokkaammaksi on järkevää, koska se pienentää sähkön kulutusta. Lämmityskulujen alentamiseen parempi keino on muuttaa sähkölämmitys esimerkiksi maalämmöksi tai käyttää aurinkosähköä.

Käytössämme olleiden Korjauskustannusarvion (18.10.2024) ja Korjaustarvekatselmuksen (15.8.2024) korjaustarpeet eivät täsmää, vaikka asiakirjojen laatimisella on vain kahden kuukauden ero. Korjauskustannusarviossa korjauksien kokonaishinnaksi on saatu 4 654 000 euroa ja korjaustarpeeksi lähes kaiken purkaminen ja korjaus uutta vastaavaksi. Aiemmin laaditussa rakennusosien käyttöikä ja korjaustarpeen kiireellisyyttä arvioivan korjaustarvekatselmuksen liitteessä todetaan, että kaikki osat eivät suinkaan ole vielä käyttöikänsä päässä. Kaikkea ei siis tarvitsisi uusida. Korjausarvio on ylimitoitettu.

Rakennuksen kuntoa kannattaisi tutkia teettämällä rakennuksesta vielä kuntotutkimus, jossa tutkitaan aiempia selvityksiä tarkemmin rakennuksen kunto. Siihen kannattaa valita hyvä ja kokenut kuntotutkimuksen laatija, jolla kokemusta eri-ikäisten rakennusten kuntotutkimuksen laadinnasta, kuten esimerkiksi Insinööritoimisto Lauri Mehto Oy.

Kolinportin purkamisesta

Vain reilun 30 vuotta vanhan rakennuksen purkaminen ei vastaa ollenkaan tämän päivän ilmastohaasteisiin. Meillä on tarve pysäyttää ilmastonmuutos ja rakentamisessa nopein keino on purkamisen sijaan vanhan rakennuskannan korjaaminen.

Purkamisluvan myöntämisen edellytyksenä on, ettei purkaminen merkitse rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämistä eikä haittaa kaavoituksen toteuttamista

(MRL 139 §). Osayleiskaavan ja maakuntakaavan mukaan rakennusperintöarvoja sisältävän Kolinportin purkaminen merkitsisi selkeästi näiden arvojen hävittämistä. On myös pohdittava kohteen kulttuurihistoriallisen arvon ja tavoitellun korjaamisasteen suhdetta. Kolinportin kunto ei ole poikkeuksellisen huono, se on vain kulunut. Kaikki on korjattavissa ja korjaustarvekatselmuksessa esitetyt toimet ovat normaaleja huoltotoimenpiteitä. Kolinportin suunnittelussa ja rakentamisessa on ollut aikoinaan korkea tavoitetaso, mikä on osaltaan mahdollistanut sen, että rakennus huoltotoimenpiteiden laiminlyönneistä huolimatta on edelleen näinkin hyvässä kunnossa. Sitä tulisi kunnioittaa.

Lopuksi

Kolinportti edustaa arvokasta modernia matkailuarkkitehtuuria, luo paikallista identiteettiä ja on keskeinen paikallinen toimija. Se tuo alueelle myös taloudellista lisäarvoa. Käytössämme olevan aineiston mukaan Kolinportin kunto ei ole poikkeuksellisen huono, se on vain huollon puutteessa ja käytössä kulunut. Sen purkaminen tuottaisi päinvastoin imagohaittaa kunnalle. Näistä syistä sitä ei tule purkaa - vaan nähdä mahdollisuutena kunnan elinvoiman kannalta.

Asko Takala
puheenjohtaja

Arja Lukin
pääsihteeri

Lausunnon on valmistellut SAFAn korjausrakentamisen ja rakennusperinnön toimikunta
Lisätietoja Heini Korpelainen, 040 1876414 heini.korpelainen@safa.fi

Suomen Arkkitehtiliitto SAFA on suomalaisten arkkitehtien ammatillinen ja aatteellinen yhteisö, joka toimii arkkitehtuurin ja laadukkaan elinympäristön puolesta. Arkkitehtiliittoon kuuluu 3800 arkkitehtia ja arkkitehtiopiskelijaa. SAFA mm. julkaisee Arkkitehti-lehteä ja jakaa vuosittain palkintoja – näkyvimpänä niistä Arkkitehtuurin Finlandia -palkinto sekä tarjoaa asiantuntijapalvelua arkkitehtuurikilpailujen järjestäjille. SAFA on Akavan jäsenjärjestö ja Euroopan arkkitehtineuvoston (ACE) jäsen.